

Ekolojik Yerleşkeye Sahip Olmanın Zorlukları: Turizm ve Ekolojik Yaşam Bağlamında Bir Değerlendirme

Beyza HATIRNAZ ^a

Ece KONAKLIOĞLU ^b

^aDüzce Üniversitesi, Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, Düzce /Türkiye. (beyzahatirnaz@duzce.edu.tr)

^bAnkara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Ankara /Türkiye. (ece.konaklioglu@hbv.edu.tr)

ÖZ

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi:
11.08.2021
Kabul Tarihi:
01.09.2021

Anahtar Kelimeler

Ekolojik Yaşam Çiftlikleri
Gönüllü Turizmi
Çiftlik Turizmi
Zorluklar
Problemler

Makale Kategorisi: Araştırma Makalesi

Yaşanılan ekolojik krizin sonuçlarının somut olarak görülmeye başlandığı günümüzde ekolojik yaşam pratikleri, doğayı destekleyen faaliyetler her zamankinden daha fazla tercih edilir ve öğrenmek istenir olmuştur. Bunun bir yansıması olarak da kişiler boş zamanlarında doğada yaşamı, ekolojik yaşam pratiklerini tecrübe edebilecekleri, öğrenebilecekleri alanlarda geçirmeyi daha fazla talep eder hale gelmiştir. Hatta, ekolojik çiftlikler için kişiler özellikle boş zaman yaratarak buldukları ülkelerdeki çiftlikler kadar farklı coğrafyalardaki ekolojik, doğal ve de kültürel yaşam pratiklerini öğrenmek için seyahat etmeye uzun konaklamalar yapmaya başlamıştır. Araştırma kapsamında yoğunlaşan bu turizm ve seyahat motivasyonunun çiftliklere yarattığı zorluklarla, seçtikleri ekolojik yaşamın getirdiği zorluklar değerlendirilerek olası çözüm önerileri sunulacaktır. Bu amaçla Türkiye’de yıl boyu gönüllü ağırlayan on beş ekolojik yaşam çiftliği ile yapılan görüşmeler ve yerleşkelerde geçirilen sürelerde gerçekleştirilen yerinde gözlemlerle sorunlar analiz edilmiştir. Türkiye’deki ekolojik çiftliklerin karşılaştıkları sorunlar; insan etkileşiminden doğan sorunlar, doğal yaşamın getirdiği zorluklar, maddi ve teknik destek eksikliği olarak sınıflandırılmıştır.

ABSTRACT

Article History

Received
11.08.2021
Accepted:
01.09.2021

Keywords

Ecological Farms
Volunteer Tourism
Farm Tourism
Challenges
Problems

Article Type: Research Paper

Today, when the results of the ecological crisis are being seen concretely, ecological life practices and activities that support nature are preferred and desirable to learn more than ever. As a reflection of this, people have become more demanding to spend their free time in areas where they can experience and learn about life in nature and ecological life practices. In fact, people have started to travel for long stays to learn about ecological, natural and cultural life practices in different geographies as well as the farms in the countries they live in, by creating free time for ecological farms especially. In the scope of the research; The difficulties caused by this intensifying tourism and travel motivation to the farms and the difficulties brought by the ecological life they have chosen will be evaluated and possible solutions will be presented. For this purpose, the problems were analyzed with interviews with fifteen ecological living farms that host volunteers throughout the year and on-site observations made during the time spent in the eco-sites. The problems faced by ecological farms in Turkey are classified as the difficulties of natural life, problems arising from human interaction, and lack of financial and technical support.

***Sorumlu Yazar/ Corresponding Author:** Beyza HATIRNAZ

E-Posta: beyzahatirnaz@duzce.edu.tr

Önerilen Atıf/ Suggested Citation: Hatirnaz, B. ve Konaklıoğlu, E. (2021). Ekolojik Yerleşkeye Sahip Olmanın Zorlukları: Turizm ve Ekolojik Yaşam Bağlamında Bir Değerlendirme. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 8 (3), 268-288.

1. Giriş

Turizm trendlere göre şekillenen bir sektördür ve her zaman da böyle olmuştur. İnsanların özel ilgilerine göre bilgi edinebilecekleri, bu alanlarda farklı tecrübeler yaşayabilecekleri, aynı ilgi alanlarına sahip kişilerle sosyalleşebilecekleri faaliyetleri talep etmeye başlamışlardır. Benzer şekilde iklim krizinin etkilerinin somut olarak görülmeye başlanması, insanların nerede yaşadıklarından bağımsız olarak krizin yarattığı sonuçlardan etkileneceklerini tecrübelerle idrak etmek durumunda kalmaları alternatif bir yaşam arayışını da beraberinde getirmiştir. Kişilerin maddi bir külfete girmeden tecrübe edebilecekleri en iyi yollardan biri de boş zamanların ekolojik çiftliklerde geçirilmesi olarak görülmeye başlanmıştır. Bu nedenle Türkiye de dahil dünyanın her yerinde kurulan ekolojik çiftliklere ve/veya eko köylere olan gönüllülük talebi son dönemde özellikle artmıştır.

Türkiye'deki ekolojik çiftlikler genellikle bireysel girişimlerle kurulan yaşam alanlarıdır. Bu da gönüllülerin direkt olarak ekolojik yerleşelerde yaşayan kişilerin yaşamlarına dahil olmalarına vesile olmaktadır. Diğer bir deyişle gönüllü ve ev sahibi arasında profesyonel bir ilişkiden ziyade direkt sosyal ilişki kurulmasına neden olmaktadır. Bu durum hem gönüllüler hem de çiftlik sahipleri nezdinde çatışmaya neden olabilmektedir. Ekolojik çiftlikler açısından hem çiftlik sorumluluğu, hem ekolojik gereklilikler hem de insan ilişkileri açısından değerlendirilebilecek bu durum, yine aynı alanlarda farklı büyüklüklerde sorunları da beraberinde getirebilmektedir. Alanda yapılan kapsamlı bir araştırma dizisinin sonuçlarından biri olarak çıkan bu çalışma hem kapsamı hem de ekolojik çiftliklerin karşılaştıkları sorunları değerlendirmesi açısından tek olma özelliği göstermektedir. Hem ekolojik çiftliklerin işleyişine, hem de akademik alandaki benzer çalışmalardaki insan etkileşimi faktörüne yönelik boşlukların doldurulmasına destek olma özelliği nedeniyle önem arz etmektedir. Çalışma kapsamında ekolojik çiftliklerin karşılaştıkları sorunlar değerlendirilecek, yurtdışı örneklerle olan karşılaştırmalar yapılacak ve olası durum değerlendirmeleriyle bazı öneriler sunulacaktır.

2. Kavramsal Çerçeve

2.1. Türkiye'de Ekolojik Çiftlik Turizmi

Çiftlik turizmi şehirde yaşayan insanların çiftlik hayatını öğrenme, pratik etme imkanı elde etme ihtiyacı ve talebi nedeniyle oluşmuş bir turizm türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Çiftlik turizminin iki yönü olduğunu söylemek mümkündür. İlk olarak bahsedildiği üzere şehir hayatı yaşayan insanların rahatlama, doğada vakit geçirme, çiftlik işlerini öğrenme ve yapma gibi imkanlar sunarken; çiftlik sahipleri için de iş yükünün paylaşılması, yeni bilgi öğrenimi, kültürel

etkileşim gibi imkanlar yaratmaktadır. Aynı zamanda misafir tercihinine göre çiftliklere maddi gelir sağlaması da mümkündür.

Çiftlik turizmi veya tarım turizminin görüldüğü alanlarda tarımsal faaliyetler turizmle harmanlanarak bölgelere ve de küçük girişimcilere fayda sağlayan bir kalem oluşturmaktadırlar. Verimli olan alanlarda tarımsal faaliyetler devam ederken, tarıma uygun olmayan alanlarda bölgesel özellikler dahilinde turizm faaliyetlerinin yürütülmesini mümkün kılmaktadır (Küçükaltan, 2002: 150). Bu sayede hem çiftlik sahiplerine hem de yörenin geneline ekonomik bir kazanç sağlanmaktadır. Türkiye’de de bu faaliyetlerin daha sistemli hale getirilebilmesi için TATUTA projesiyle çiftlik turizminin Türkiye’nin her yanına yayılması hedeflenmiştir. Selvi ve Demirer (2011) Ekolojik tatil çiftliklerini TATUTA kapsamında inceledikleri çalışmalarında proje içeriğini; “*ekolojik üretimin teknik, pazarlama, sosyal, çevresel vb. boyutlarında bilgi/ilgi sahibi kişilerin, çiftlik ve işletmelerde bilgi, deneyim ve/veya işgüçlerini paylaşırken yiyecek, içecek ve barınma ihtiyaçlarının çiftlik tarafından karşılanması*” olarak tanımlamışlardır. Sayıları ve gönüllü kabul etme durumları değişim zaman zaman değişim gösterebilmekle birlikte Türkiye’nin her yerinde kurulmuş ve/veya halen kurulu olan ekolojik çiftliklere ulaşmak mümkündür.

Zaman içerisinde çiftlik turizminin alternatif turizm alanında kendine yer bulması bazı sistemsel ve etkileşime dayalı zorlukların oluşmasını da beraberinde getirmiş ve alanyazında da tartışılmasına vesile olmuştur (Bayu vd., 2010; Sarkar ve Majumder, 2015). Kalantari vd. (2017) ele aldıkları çalışmalarında çiftliklerin sürdürülebilirliğini sağlamada karşılaşılan fırsat ve zorlukları karşılıklı olarak ele almışlardır. Bahsedileceği üzere çalışma kapsamında ekolojik çiftliklerde karşılaşılan sorunlar Türkiye’de yürütülen gönüllülük faaliyetleriyle birlikte değerlendirilecektir.

2.2. Turizmde Gönüllülük

Gönüllü turist ve çalışan turist kavramları birbirine karıştırılan kavramlar olmakla birlikte temel farkı ücretlendirme noktasında ortaya çıkmaktadır. Çalışan turistler tatil sürecinde gittikleri bölgelerde çalışarak geçirmekte ve bunun için ücretlendirilmektedirler. Gönüllü turistler ise bölgesel ve/veya yerel ihtiyaçlara yardımcı olmak için görevlendirilmekte, bunun için ücret almamakta ve hatta bu faaliyetlere katılabilmek için ücret ödemektedirler (Ellis, 2003). Türkiye’deki ekolojik çiftliklere yapılacak gönüllülük sistemi ise dünya genelinden biraz farklılık göstermektedir. Genellikle TATUTA aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Gönüllüler katılım için ücret ödememekte, çiftliklerden ücret almamakta, sadece çiftliklerin ihtiyaçlarına yardım ettikleri süre boyunca konaklama ve yeme içme ihtiyaçlarına karşılanmaktadır.

Gönüllülük olarak tanımlanan faaliyetlerin, bahsedilen yönüyle yeni bir sınıf olarak nitelendirilebilmeleri de mümkündür.

Gönüllülerin bölgesel ihtiyaçları gidermeye yönelik faaliyetlere katılmalarını gerekli kılan gönüllülük turizmi, gönüllülerin ve ev sahiplerinin hayatını etkilemektedir (McGehee ve Santos, 2005). Wearing (2001)'e göre gönüllü turizmi; belli bir plan dahilinde toplumlardaki fakir kesimlere yardım edilmesi, doğal alan restorasyonu, toplum veya çevre konularında araştırmalar yapmak veya bu araştırmalara yardım etmek amacıyla tatil zamanlarının değerlendirilmesidir. Bu faaliyetlere katılan kişilere de gönüllü turist adı verilmektedir. Ypung (2008) ele aldığı çalışmada gönüllü turizminin özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin turizminde önemli bir gelişim gösterdiğini vurgulamıştır.

Doğru planlandığı ve yönetildiği takdirde birçok olumlu etkisi olabilecek doğal alanlarda yürütülen gönüllü turizminin olası bazı olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Bahsedilen etkileri turizm türünden kaynaklı, gönüllülerden kaynaklı, aracı şirketlerden kaynaklı ve de yerel halktan kaynaklı nedenler olarak ayırmak mümkündür. Guttentag (2009) konuyu ele aldığı çalışmada gönüllü turizminin neden olduğu olumsuz etkileri; yerel halkın isteklerinin dikkate alınmaması, yeterli olmayan iş kalitesi nedeniyle yapılacak işlerin ilerlemesinin engellenmesi, iş gücü talebinin azalması, bağımlılığın artması, öteki kavramının benimsenmesi, yoksulluğun rasyonelleştirilmesi, kültürel dönüşüm olarak sınıflandırmıştır.

Turizm türünden kaynaklı olarak gelişen olumsuz etkiyi ev sahibi olan halkların toplumların gönüllülüğe bağımlı hale gelmesi (McGehee ve Andereck, 2008); proje sahipleriyle yerel halkın taleplerinin çatışması (Matthews, 2008; Gray ve Campbell, 2007) olarak tanımlamak mümkündür. Gönüllülerden kaynaklı gönüllülerin proje amaçlarındansa kendi kazançlarıyla ilgilenmeleri (Callanan ve Thomas, 2005), yapılacak işlerle ilgili uzmanmış gibi davranmaları ve yardıma gidilen halkın isteklerini görmezden gelmeleri (Wearing, 2001; Raymond ve Hall, 2008), gönüllülerin alanlara yeterli katkıyı sağlamamaları (Simpson, 2004) olarak özetlenebilmektedir. Yanlış proje planlamasından kaynaklı; gidilen yerdeki kişilerin yapabileceği işlerde çalışmaları (Van Engen, 2000), bölgesel işgücüne çalışma alanı bırakmama (Ver Beek, 2006) ve yerel halk gönüllü arasındaki kültürel-dini çatışmalar (McGehee ve Andereck, 2008) olarak özetlemek mümkündür. Araştırma kapsamında hem ekolojik çiftlik yaşamının getirdiği hem de gönüllü kabul etmekten doğan zorluklar bir arada değerlendirilecektir.

3. Yöntem

Türkiye’de ekolojik tatil çiftliklerine yönelik yapılan çalışmalar genel itibariyle çiftliklerin işleyiş esaslarını ortaya koyma üzerine yürütülmüştür (Kılıç ve Kurnaz, 2010; Selvi ve Demirer, 2011; Ahmadovaa ve Akova, 2016; Akyol ve Uygun, 2017). Bu çalışmanın alanyazında var olan çiftlik turizminin zorlukları ve gönüllü turizminin zorlukları çalışmalarının bir birleşimi olması hedeflenmektedir. Tümü birbiriyle bağlantılı ve birbirini destekleyen unsurlar olduğu düşünüldüğünden Türkiye’de bulunan ve gönüllü ağırlayan ekolojik yerleşkelerin karşılaştıkları sorunlar bütünüyle ele alınacak ve çözüm önerileri geliştirilerek genel bir tablo oluşturulmaya çalışılacaktır. Araştırma bütüncül bir bakış açısı sunma çabası nedeniyle önem arz etmektedir. Araştırma alanlarda yapılan görüşme ve gözlemler aracılığıyla mevcut bir durumu doğal ortamında inceleyerek gerçekçi ve de bütüncül bir biçimde ortayı koymayı hedeflemektedir. Araştırma bu yönüyle nitel araştırma özelliği göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 39).

Araştırma amacını gerçekleştirebilmek adına Türkiye’de bulunan on beş ekolojik yerleşkede karşılaşılan sorunların anlaşılabilmesi adına yüz yüze görüşme ve yerinde gözlemler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin ilk 5’i 26-29 Ekim 2018 tarih aralığında alanların birbirlerine yakın olması ve de farklı karakteristik özellik göstermeleri nedeniyle İzmir’de gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma olarak da değerlendirilen bu görüşmelerin ardından sorular yeniden şekillendirilmiş ve bir araştırma dizisinin parçası olarak asıl görüşme ve gözlemler 21.01.2019-20.07.2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamaya dahil edilen 5 yerleşkede ilk ziyarette gözlem verileri toplandığından, sonraki görüşmeleri telefonla yapılmış ve eksiklikler giderilmiştir. Bu noktada araştırmanın ana problemini; “*ekolojik yaşam çiftliklerinin karşılaştığı zorluklar nedir?*” sorusu oluşturmaktadır. Bu sorunun cevabına ulaşabilmek adına çiftlik sakinlerine; “*Burada bugüne kadar yaşadığınız kişi kaynaklı ve kişi kaynaklı olmayan en büyük sorunlar neydi? Çözümünde nasıl bir yol izlediniz?*” sorusu iletilmiştir. Destekleyici verilerin elde edilebilmesi açısından yerleşkelerde en az 1, en fazla 3 gün geçirilerek işleyiş, insan ilişkileri, teknik bilgi beceri ve altyapının anlaşılması için gözlemler yapılmıştır.

Ekolojik yerleşkeler hali hazırda günlük yaşam rutinlerinin devam ettiği ve kendilerine has karakteristik özellik göstermeleri nedeniyle küçük bir örneklem oluşturmaktadırlar. Araştırma kapsamında bu yerleşkeler gönüllü turist kabul eden yerleşkeler olarak sınırlandırılmıştır. Bu yönüyle örneklem, amaçlı örneklem özelliği göstermektedir. Yerleşkelerin gönüllü kabul eden yerleşkelerle sınırlandırılmasının nedeni ekolojik yerleşkelerde idame ettirilen yaşama gönüllülerin de dahil olması ve oluşan bu karmaşık ilişkinin de yerleşkelerdeki yaşama olumsuz anlamda ne şekilde yansıtacağına ortaya koyulmasıdır.

Durum analizlerinde genel olarak bir durumun bütüncül yorumunu sunmak hedeflenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 277). Bu araştırma kapsamında da karşılaşılan sorunlar yerleşkelerin ve gönüllülerin genel durumları dikkate alınarak değerlendirilecek ve yerleşkelerin içerisinde buldukları durum bütüncül olarak ortaya koyulmaya çalışılacaktır. Durum analizlerinde verilerin doğal ortamlarda toplanması esastır (Yin, 1984: 5; Patton, 1990: 38). Bu amaçla yerleşkeler tek tek ziyaret edilmiş; görüşme ve gözlemler yerinde gerçekleştirilmiştir. Objektifliğin yansıtılabilmesi ve güvenirliliğin için görüşmelerde ses ile görüntü kaydı alınmıştır. Subjektif yorum endişesini asgari düzeye indirmek adına yazı içerisinde görüşmelerden direkt alıntılara yer verilmiştir. Araştırmanın bulgular ile sonuç ve öneriler kısımlarında ele alınan ekolojik yerleşke kavramı, Türkiye’de bulunan ekolojik çiftlik ve ekoköy oluşumlarını ifade etmektedir.

4. Bulgular

4.1. Yerleşke Özellikleri

Araştırmada yerleşkelerin özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için kısa bilgilerine yer verilmiştir. Yerleşkeler Ege Bölgesi'nde yoğun olmakla birlikte, araştırma döneminde aktif olan yerleşkelerle sınırlı olduğunu vurgulamakta fayda bulunmaktadır. Ekolojik yerleşkeler devamlı olarak değişim göstermekte, aktif-pasif olma durumları da değişkenlik arz etmektedir.

Tablo 1. Türkiye'deki Ekolojik Yerleşkeler

	Bulunduğu Alan	Kişi Sayısı	Yaşam Biçimi
EKO1	Akdeniz Bölgesi	10+ (değişken)	İşletme
EKO2	Akdeniz Bölgesi	2	İşletme
EKO3	Ege Bölgesi	1	Tek haneli yaşam alanı
EKO4	Ege Bölgesi	1	İşletme
EKO5	Ege Bölgesi	2	Tek haneli yaşam alanı
EKO6	Ege Bölgesi	2	Tek haneli yaşam alanı
EKO7	Ege Bölgesi	2	Tek haneli yaşam alanı
EKO8	Marmara Bölgesi	4	İşletme
EKO9	Marmara Bölgesi	1	İşletme
EKO10	Ege Bölgesi	2	Tek haneli yaşam alanı
EKO11	Ege Bölgesi	10+ (değişken)	Çok haneli yaşam alanı
EKO12	Akdeniz Bölgesi	1	Proje alanı
EKO13	Karadeniz Bölgesi	5	Tek haneli yaşam alanı
EKO14	Ege Bölgesi	2 (değişken)	Çok haneli yaşam alanı
EKO15	Akdeniz Bölgesi	6	Çok haneli yaşam alanı

Türkiye'deki ekolojik yerleşkelerin karakteristikleri ve işleyiş yapıları incelendiğinde bir standart olmadığını görmek mümkündür. Tablo 1'de de görülebileceği üzere; bazı yerleşkeler işletme özelliği gösterirken bazıları salt yaşam alanlarından ibaretken; bazıları proje destekli alanlarken bazıları bireysel girişimlerden ibarettir. Benzer şekilde bazı alanlar fazla sayıda insandan

oluşmakta; bazıları ise 1 veya 2 kişilik hanelerden oluşmaktadırlar. Bu durum kişilerin maddi ve manevi destek durumlarını etkilemekle birlikte gönüllülerden beklentilerini ve de sorunların büyüklüğünü de direkt etkilemektedir.

4.2. Ekolojik Yerleşkelerde Karşılaşılan Zorluklar

Araştırmadan elde edilen veriler insan etkileşiminden doğan zorluklar, doğada yaşamın getirdiği zorluklarla maddi ve teknik destek yetersizlikleri olarak sınıflandırılmıştır. Buradaki amaç öncelikle gönüllülerle etkileşimden ve yörelere dışarıdan yerleşen ekolojik yerleşke sakinlerinin bölge halkıyla etkileşimlerinde karşılaştıkları sorunlarla doğada yaşamın getirdiği zorlukları hem ayrı hem de bütün olarak değerlendirmektir. Tablo 2’de görüşme ve gözlemlerden elde edilen zorlukların sınıflandırılması sunulmuştur.

Tablo 2. Ekolojik Yerleşkelerde Karşılaşılan Zorluklar

İnsan Etkileşiminden Doğan Zorluklar	Doğada Yaşamın Getirdiği Zorluklar	Maddi ve Teknik Destek Yetersizlikleri
Güvenlik	Ekolojik ürün	Alternatif enerji
Gönüllü kaynaklı	Ekolojik hijyen-temizlik ürünü üretimi veya temini	Alternatif enerji kullanımının hiç olmaması veya yetersiz olması
Yerel halk kaynaklı		
Amaç çatışması kaynaklı		
İşleyiş sorunları	Vahşi hayvan tahribatları	Ekolojik bina tasarımı
Yerleşke ihtiyaçlarının gözetilmemesi	Yerleşkedeki hayvanlara saldırılması	Isı ve ışıktan azami yararlanmayı sağlayan yapı eksikliği
Yerleşkenin sadece tatil amaçlı kullanımı	Sebze yataklarının tahrip edilmesi	Toprağa zarar vermeyen yapı eksikliği
Yapılması gereken işlerin yapılmaması	Su kaynaklarının kesilmesi	Bölgenin fiziki özelliklerine uygun yapı eksikliği
İş yavaşlatma		
İsraf	Ulaşım sorunları	Gri su ayrımı
Yiyecek	Asfalt yol bulunmamasına bağlı ulaşım güçlükleri	Su geri dönüşümünü sağlayan Gri su ayrımının yapılmasını sağlayan teknik altyapının
Su		
İnternet		
Yaşam şekline saygı duymama	Mevsimsel problemler	
Yerleşkelerin yaşam tarzının dikkate alınmaması	Mevsimsel su sorunları	
Ekolojik yaşam gerekliliklerinin yerine getirilmemesi		
Arazi sorunları		
Kaçak avcılık		
Doğal alan tahribatları		
Arazi sınırlarının ihlal edilmesi		
Santral üretimleri		

4.2.1. İnsan Etkileşiminden Doğan Zorluklar

Yerleşkelerin karşılaştıkları kişi kaynaklı sorunları güvenlik, işleyiş sorunları, israf, arazi sorunları, yerel halk-gönüllü çatışması olarak özetlemek mümkündür.

Güvenlik. Yerleşkeler izole yerlerde yaşamaları, bazı yerleşkelerin başka şehirlerden kırsal kesimlere göçen kişilerce kurulması ve proje tabanlı kurulan yerleşkelerin yürüttükleri kampanyalar kendilerine güvenlik sorunu olarak geri dönebilmektedir. İlk güvenlik problemi yerleşkelerde gönüllü olan kişilerden kaynaklanabilecek güvenlik problemleridir. EKO2, bir dönem kendilerinde gönüllü olan bir kişide gördükleri psikolojik problemler nedeniyle yönlendirdikleri psikiyatrist tarafından şizofreni teşhisi koyulduğundan ve bu teşhisin ardından kişinin yerleşkelerini terk ederek başka bir ekolojik çiftliğe yerleştiğinden ve orada da benzer problemler çıkarttığından bahsetmiştir. Kişilerle yaşam alanlarını paylaştıklarından bahseden yerleşke sakinleri, o gönüllünün ardından güvenlik önlemi almaya başladıklarını anlatmışlardır. İzole alanda kurulan yerleşkelerde bu gibi güvenlik problemlerinin her zaman için ihtimal dahilinde olduğunu söylemek mümkündür. İkinci bir güvenlik problemi özellikle kırsal kesimlerin yabancıları kişilerin ekolojik yerleşke kurmaları durumlarında görülmekle birlikte EKO15 için bu durum istisnadır. Bölgede doğmuş büyümüş kişilerce kurulan yerleşkeye, alana farklı bölgelerden ve ülkelerden kişilerin gelmesi ve kalabalık oluşturmasıyla yerel halkın tepkilerine neden olmuştur. Durumu şu sözlerle özetlemişlerdir; *“Bizim en büyük problemimiz çevredekilerle yaşadığımız şeylerdi. Çünkü insanlar çevrelerinde alıştıklarının dışında bir şey, bir yaşam fikrini bile istemiyor. Bırak pratiğe geçmesini. Anlatmakta çok zorlandık. Ne yapmak istediğimizle ilgili kendimizi ifade etmede çok zorlandık. Biz destek beklerken, tamamen karşı durdular. Zamanla bilinmezlikten kaynaklanan korku bildikçe ortadan kalkmaya başladı.”* Yerel halkın verdiği tepkinin nedenini her iki durum için de aynı olarak kabul etmek mümkündür. İlkinde yerleşke kurucuları da dahil kimseyi tanımaya yerel halk, ikincisinde kurucuları tanısa da yerleşkelere girip çıkan kişileri, yaşayışlarını ve amaçlarını çözemediklerinden yadırgamakta ve tepki göstermektedir. Son güvenlik sorunu ilk ikisinden farklı olarak amaç çatışması nedeniyle gelişen durumu ifade etmektedir. EKO12 bulunduğu bölgedeki yanlış tarım politikaları ve bu politikaların sonuçlarına yönelik bilinçlendirme kampanyaları yürütmeleri nedeniyle çok sayıda tehdit aldıklarından bahsetmiş ve bu nedenle fiziki saldırıya da maruz kaldıklarından bahsetmiştir; *“Bizim çözmemizdense bizi çözmeye gelen çok insan oluyor. Buraya başka niyetlerle gelen insanlar. Proje uluslararası fonların bir hedefidir zaten, pek de sevmezler bizi. Sistem odaklı çalışan hiç kimse sevmez zaten bizi. Bu konuda da gerektiği zaman gerekli beslemeleri gönderirler buraya. En son icatları da kulenin yakılmasıdır, kamera kayıtlarının yok*

edilmesidir. Göz dağı. Ben gündüz bile senin burada bir yerlerini yakabilirim, ona göre dikkatli konuş demektir ya da bir şeyleri dikkatli yap demektir.”

İşleyiş sorunları. Bu alana dahil edilen sorunları gönüllülerce yerleşke ihtiyaçlarının gözetilmemesi, yerleşkenin sadece tatil amaçlı kullanılması ve alanda yapılması gereken işlerin yapılmasına katkı sağlanmaması veya işlerin yavaşlatılması olarak özetlemek mümkündür. İşleyiş sorunlarının temelinde Türkiye’deki gönüllülük sisteminin net olarak oturmamış olması ve kavramsal olarak çalışan turist tanımına uymakla birlikte uygulamada gönüllü olarak tanımlanmaları gelmektedir. Diğer bir deyişle gönüllülerin Türkiye’deki alanlarda gönüllü olmak için bir fedakarlıkta bulunmamaları misafirperverliğin bir yansıması olarak uygun kabul edilmektedir. Fakat, durumun suistimal edilmesi açısından özellikle yardıma gerçek anlamda ihtiyaç duyulan alanlarda büyük sıkıntıları da beraberinde getirmektedir. Bu konuda suistimallerden etkilenen yerleşkeler kendi bünyesinde çalışanı bulunmayan, işletme özelliği göstermeyen ve belirli bir amacı gerçekleştirmek için oluşturulmuş yerler olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletme özelliği gösteren EKO4, EKO8, EKO1, EKO9, EKO13 gibi alanlar kendi çalışanlarına sahip olmaları nedeniyle; EKO11, EKO14, EKO15 gibi yerleşkelerse yerleşke sakinleri olarak kalabalık olmaları nedeniyle; EKO12 proje alanı olması nedeniyle gönüllülerin performans göstermemelerinden asgari düzeyde etkilenmektedirler. Gönüllülerin çalışma veya katkı prensipleriyle ilgili durumlarını da kendileri öğrenmek istedikleri kadarını öğreniyorlar şeklinde açıklamışlardır. İşleyen bir sistem olmasına bağlı olarak da sistemi sekteye uğratan kişilerle görüşülerek durumun çözülmeye çalışıldığından bahsedilmiştir. Farklı olarak EKO11 her yaşadıkları sorunu not aldıklarından ve buna göre başvuru kuralları geliştirdiklerinden bahsetmiştir; *“Farklı beklentilerle gelen insanlar oluyor, farklı beklentili kişilerin farklı beklentilerinin açığa çıktığı noktada sorun da oluşuyor. Kriterler, ölçülerde belirtilen davranışların sergilenmesini istemiyoruz. Mesela alkol sigara kullanımının ziyaretçiler tarafından yapılmasını istemiyoruz; çünkü buraya yerleşme amacıyla veya uzun dönemli kalma amacıyla gelen kişiler bakıyor ki burada temiz gıda, temiz hava, doğa güzel, para harcanmıyor o zaman bir gevşeme, rehabet geliyor. Bu durum alkolle birleşince etkisi daha da artıyor. Dozu artınca ‘Bırak Beyza ya, bırak bunları, gel oturuyoruz işte,’ gibi bizim varoluşumuzla hiç alakası olmayan ve kişinin neden burada olduğunu ortaya koyan davranış sergiledikleri zaman çatışmalar da ortaya çıkıyor. Bunu engellemek adına da internet sayfamızı sürekli yeniliyoruz; her tecrübeden çıkan sonucu oraya yansıtıyoruz.”*

Diğer yandan yangında zarar gören arazinin tekrar canlandırılması amacıyla oluşturulan EKO3 yerleşkeyi tek başına idare etmesi ve de içerik ve alan itibarıyla çok tercih edilen bir alan olması

itibariyle gönüllülerin çalışmama eğiliminden en çok etkilenen alanlardan bir tanesidir. EKO5, EKO6, EKO7, EKO10, EKO11, EKO13, EKO14, EKO15 de işletme özelliği göstermemekte ve çalışan barındırmamaktadır; fakat bu yerlerin işleyişi günlük rutinlerden ibaret olduğu ve yerleşke sakinlerinin sayısı her birinde 2 olduğu için kendilerini çok olumsuz etkilememektedir. Fakat, kendilerine herhangi bir getirisi olmadan hem kalacak yerlerini hem de erzaklarını paylaştıklarından gönüllü olan kişilerin yerleşke ihtiyaçlarına yardımcı olmaması durumunda gönüllü ağırlamanın kendileri için durumun yıl boyu misafir ağırlamak gibi olduğundan bahsetmişlerdir.

Tüm yerleşkelerden farklı olarak EKO3 kurduğu alanın özgürlük alanı olması gerektiğini vurgulamış ve kişilerin özgür oldukları bir ortamda kendi istek ve ihtiyaçlarını keşfederek kendisine destek olmalarını istediğini açıklamıştır. Kişileri seçerken özellikle geçmiş eğitimlerini, hayattan beklentilerini, neden gelmek istediklerine dair görüşmeler yaptığından yine de gelenlerin çalışmaya gönüllü olmadıklarından bahsetmiştir. Sürdürülebilir yaşam eğitimi almış Kanada'dan bir gönüllüsüyle olan iş yavaşlatmaya örnek olabilecek anısından şu şekilde bahsetmiştir; *“Kekik topluyoruz tepede. normalde hızlı hızlı kesmek gerekir. Kız bir tanesini kesiyor, diğer eline alıyor ağır ağır. Ben de gösterdim, böyle yapacaksın yoksa bitmez dedim. Ben zaten hızlı yapmak istemiyorum ki dedi. Sürdürülebilir yaşam nedir? Ekolojik yaşam bilmem ne falan. Bunların fakültesine giden kişi bile toprağa dokunmak istemiyor. Çalışmak, şuraya bir şeyler ekmek, üretmek çok zor, ki yükseltilmiş sebze yataklarımız var burada işi çok kolaylaştırıyor.”*

Benzer şekilde başka bir gönüllüsünün kendisine destek olmayı kesmesini şu şekilde açıklamıştır; *“Bir de Türk bir arkadaş geldi. Yabani otları yoluyoruz, onun yerine bir şeyler dikiyoruz. Baktım çalışmıyor. Dedim ne yapıyorsun? Otları ben yolmak istemiyorum dedi. Neden dedim. Onlar canlı dedi. Ama dedim; toprakta bir miktar besin var, biz bunları alıp yerine domates biber bir şeyler dikiyoruz ki orada besini paylaşırabilirim. Otları yolmadan oradaki besini paylaşırılmaz mıydı dedi. Dedim yeterli besin sağlayabilirsen toprağa olur; yapabiliyorsan yap. O zaman ben çalışmak istemiyorum dedi. Çalışmadı.”* Yerleşke sakini tarafından da vurgulandığı üzere buradaki asıl sorun kişilerin iş alanı değiştirmektense yerleşke ihtiyaçlarına destek olmayı tamamen kesmelerinden ve gönüllü oldukları süre boyunca hiçbir işe yardımcı olmamalarından ibarettir. Yine kendisi bu durumu şu şekilde açıklamıştır; *“Ben buraya hayatımı verdim. Buraya gelenlere de evimi, hayatımı, her şeyimi açıyorum. Gelenlerden de günde 3 saat benimle çalışmalarını bekliyorum. Bunu da yapamıyorlarsa gelmemeliler.”*

İsraf. Özellikle tarımsal üretimin safhalarına katılmamış veya bu safhalarla ilgili bilgi sahibi olmayan kişilerin israfa daha yatkın oldukları yerleşkelerin genelinde hakim olan görüştür. Farklı yerleşkeler farklı kaynaklarının gönüllülerce israf edildiğini ve konuyu çözebilmelerinin oldukça zaman aldığından bahsetmişlerdir. EKO3, gönüllülerin yerleşkede yiyecekleri ve de zeytinyağını çok israf ettiklerinden bahsetmiş, bunun nedenini de üretimin zahmetini bilmeme ve de tek bir ürünün dahi ne kadar değerli olduğunun farkına varamama olarak açıklamıştır; “*Evde zeytinyağı kullanmıyoruz diyor, burada zeytinyağını bol bulmuş tencereyi yarısına kadar yağla doldurmuş kızartma yapmış. Sonra da ben bu yağı ne yapacağım diyor. Dökecek. Çünkü, farkındalık dediğimiz olay bu. Tabağın dibinde bir sürü yağ kalıyor, en azından 20 tane zeytinin yağı var orada. Kimse farkında değil, kimse bilmiyor. Çünkü onu yaşamamış. Bilmediğin için, yaşamadığın için farkında değilsin. Öncesindeki alın terini bilsen, hikayeyi bilsen hiçbir şeyi o kadar kolay tüketemezsin. Kendin üretiyor olman lazım, kendin üretmiyorsan ne olduğunu anlamıyorsun.*”

EKO10 kaynak suyu ve yağmur suyu kullanımlarına bağlı olarak kısıtlı olan su kullanımının gönüllülerin dikkat etmemesi, uyarıları dikkate almamaları gibi nedenlerle zaman zaman sıkıntı oluşturabildiğinden bahsetmiştir; “*su sıkıntımızın olduğu dönemde bize bir gönüllü denk geldi. Defalarca uyardım, şu an bizim için su çok kritik, tamam temizlik kaygılarının olabilir, yemek yendiğinde mesela biz bizleyen bir kere suyla çalkalayıp kaldırabiliyoruz o dönemlerde. Ama işte buna adapte olamayan insanlar olabiliyor. Bir mesela onunla ilgi problem yaşamıştık. Gece yine tuvalete giriyor, şarıl şarıl su sesleri geliyordu falan. Ben de yukarıda kafayı yiyorum bir şey söylesem mi, söylemesem mi diye. Yaşadığım en stresli dönemlerden biri oydu.*”

Tüm bu israf davranışlarının kökeninde kişilerin empati kuramamaları ve sorumluluk hissetmemeleri yatmaktadır. Bu nedenle özel hayatında kullanım miktarını özenle belirleyen kişiler yerleşkelerde bol olduğu için ürünleri bolca kullanma hakkını kendilerinde görmekte veya doğal yaşam gerekliliklerine adapte olamayarak kişilerin erzak, su, yakıt, yatacak yer gibi hayati unsurlarını, benzer şekilde internet tercih eden yerleşkelerde dünyayla iletişimde kalmalarını sağlayan internet kotalarını ölçüsüzce tüketebilmekte veya kaynaklara zarar verebilmektedirler.

Yaşam şekline saygı duymama. Yerleşkelerin karşılaştıkları bir diğer soruna ekolojik yaşam gerekliliklerinin yerine getirilmemesi ve gönüllüler tarafından yerleşkelerin yaşam tarzının dikkate alınmaması olarak değinilmiştir. Küçük yapılardan oluşan ekolojik alanlar tekrar kullanıma dayalı geri dönüşümün ötesinde kendi kendini idare eden bir geri dönüşüm sistemine de sahip değillerdir. Bu nedenle yerleşkelerden 2 tanesi paketli ürün kullanımını sınırlandırmış, 13 tanesi ise paketli ürün kullanmamayı tercih etmektedir. Gönüllülerin dışarıdan getirdikleri

yiyecek-içecekler, temizlik-hijyen ürünlerinin neden olduğu plastik ve ambalaj atıkları yerleşkeler için sıkıntı yaratmaktadır. EKO5 konuyla ilgili olarak kendilerinin mümkün olduğunca doğal yaşadıklarını vurgulamış ve izole yaşamlarına bağlı olarak gelenlerin de bu yaşama genel olarak saygı gösterdiklerinden bahsetmişlerdir. Benzer şekilde gri su arıtma sistemleri bulunan ve özellikle sulama için arıtılan suyu kullanan yerleşkelerde kişisel hijyen ürünlerinin yerleşkelerce sağlanan ekolojik ürünlerden olmaması sulama suyu kalitesini olumsuz etkileyen unsurlardan olmaktadır. EKO4 konuyla ilgili olarak kendisinin Fukuoka prensipleriyle yaşadığından ve günlük hayatında da etki ettiği her şeye son derece dikkat ettiğinden bahsetmiş; gelenlerin de bu yaşam biçimine ayak uydurmalarını istediğini belirtmiştir. Bu nedenle yerleşkede ekolojik olmayan; suyu, toprağı kirletme ihtimali olan ürünlerin kullanımı, paketli ürün kullanımına mümkün olduğunca izin vermediğinden bahsetmiştir.

Bu başlık altında ele alınabilecek bir diğer husus ise yerleşke sakinleriyle gönüllüler arasında olabilecek hayat tarzı çatışmalarıdır. Özellikle izole olanlar ve içerisinde çocuk bulunanlar başta olmak üzere yerleşkelerin çoğunda alkol tüketimine izin verilmediği veya kısıtlandırılması istendiği ve de ön koşul olarak sunulduğu ifade edilmiştir. EKO11, kabul şartlarında alkol-uyuşturucu madde tüketimini tamamen yasakladıklarını belirten bir madde eklediklerinden bahsetmiştir. Diğer yerleşkeler uyuşturucu madde kullanımını konusunda kesin tavır sergilemekle birlikte, alkol kullanımı konusunda sadece izole olan ve az sayılı yerleşkelerin katı davrandıkları birden fazla haneden oluşan alanların daha esnek davrandıkları görülmüştür. İstisnai olarak EKO3 alkol kullanımını yasaklamadığından, sıkıntı yaratması durumunda duruma göre tavır sergilediklerinden bahsetmiştir. Yerleşkesinde yaşadığı bir diğer önemli ve tek sefer görünen sorunu da kişilerin kendilerine sunulan özgürlük alanını kadın-erkek ilişkileri noktasında suiistimal ederek bölgedeki genel yaşam dinamiklerini ve de yerleşkenin imajını olumsuz etkilemeleri olarak tanımlamıştır; *“Bugüne kadar tek bir kişiyi kovdum. Gelen gönüllülerle seks ilişkisi kurma amacıyla buraya gelmiş. Burada bir Rus çocukla yakınlaştı, yattı kalktı. Tamam, gönül ilişkisidir dedim. Bana sonra ‘başka gelecek erkek var mı?’ dedi. Artık gitmesi gerektiğini söyledim.”*

Arazi sorunları. Daha izole ve doğaya adapte yaşamayı tercih eden yerleşkelerin en sık karşılaştıkları sorunlardan biri de kaçak avcılık, doğal alan tahribatı, arazilerinden yol geçirilmesi veya taş ocağı, enerji üretim santrali gibi alanların kurulmak istenmesidir. Özellikle avcılık ve doğa tahribatı gibi konularda kendilerinin arazide varlıklarının dahi caydırıcı unsur olduğundan bahseden yerleşkeler, bazı durumlarda caydırıcı olmaktan çıktığını ve karşı koyabilecek güvenlik önlemlerine her zaman için sahip olamadıklarını anlatmışlardır. Hem buldukları bölgelerdeki

ekosistemi hem de kendi hayatlarını tehlikeye atabilen bu durum yerleşkelerin izole yaşamlarının neden olduğu bir diğer zorluktur. Benzer şekilde özel arazilerinden yol geçirilmesi taleplerini reddettiklerini belirten yerleşkeler, bazı durumlarda zorunda bırakılabildiklerinden bahsetmişlerdir. Bölgenin doğa yapısını bozacak her türlü girişimler tüm yerleşkelerin karşı durduğu ve hatta bazı durumlarda girişimlerin devam etmesi dava boyutuna taşınan durumlardır.

4.2.2. Doğada Yaşamın Getirdiği Zorluklar

Yerleşkelerin karşılaştıkları insan kaynaklı olmayan zorlukları ekolojik hijyen ve temizlik ürünü üretimi ve temini, vahşi hayvanların neden olduğu tahribatlar, ulaşım sorunları, mevsimsel problemler olarak özetlemek mümkündür.

Ekolojik hijyen-temizlik ürünü üretimi veya temini. EKO1 günlük işleypşte en fazla hijyen ve temizlik ürünlerinin üretimi veya temininin kendilerini zorladığından bahsetmişlerdir. Bunun için farklı birçok yöntem denediklerini belirten yerleşke sakinleri kalabalık olmaları nedeniyle küllü su gibi alternatiflerinin kendilerinde verimli sonuçlar doğurmadığından bahsetmişlerdir. Sürekli yeni çıkan paketli organik ürünleri kullandıklarını ve alternatif üretim arayışında olduklarını anlatmışlardır.

Vahşi hayvan tahribatları. Hemen tüm yerleşkeler tarım alanı olarak kullandıkları alanlarda yaban domuzlarının özellikle kış aylarında sebze yataklarında yarattıkları tahribattan, tilki sansar gibi hayvanların yerleşkelerdeki hayvanlara saldırması ve avlamasından bahsetmişlerdir. Fakat bunu sorun olarak görmediklerini, doğanın gereğı ve dengesi içerisinde kabullendiklerini de eklemişlerdir. Buna ek olarak EKO yaban domuzlarının kaynak suyu çektikleri borularda yaptıkları tahribattan bahsetmişler; fakat önlem olarak sonrasında da herhangi bir şey yapmadıklarını söylemişlerdir.

Ulaşım sorunları. Mevsim normalleri dolayısıyla yağışlı ve/veya karlı geçen aylarda yerleşkelerin bir kısmının izole alanlarda olması merkeze ulaşımına ara verilmesine neden olmakta veya ulaşımı sekteye uğratmaktadır. EKO2 kış aylarında kendilerini ziyaret etmek isteyen veya yerleşkelerinde gönüllü olmak isteyen kişilerin araçlarının çamura saplanıp kaldığı anılarından bahsetmiş ve zamanla çamurdan araç kurtarma konusunda ustalaştıklarını anlatmışlardır. Zaman içerisinde çevrelerinde yerleşimin artmasıyla birlikte kendi yerleşkelerinin de yakınına kadar yol yapıldığını eklemiştir. Fakat, EKO5, EKO10, EKO15 gibi yerleşkelerin yakınına ulaşan asfalt yol bulunmamaktadır.

Mevsimsel problemler. Yerleşkelerin bazıları şebeke suyu yerine doğal kaynak suyu kullanımına imkan bulmaktadır. Fakat su tüketimini sadece kaynak suyuna bağlayan yerleşkeler kurak geçen

yazlarda birkaç haftalık su sıkıntısı yaşayabilmektedirler. EKO10, kış ve yaz aylarında iki farklı su sorunu yaşadıklarından bahsetmiştir. Yaz dönemindeki su sorununu; “Kışın sadece yağmur suyu kullanıyoruz. Yazın da Nisan’dan Ekim’e kadar baraj suyu geliyor, onu kullanabiliyoruz ev için, sulama için. O zaman biraz daha rahat oluyoruz. İlbaharda yağmurların kesildiği ve henüz baraj suyunun gelmediği bir dönem oluyor; Nisan sonu, Mayıs başı gibi. O dönem bizim için çok kritik. Depolarımızda ne su varsa o. Barajın ne zaman açılacağı belli değil. Barajlar açılmadan 1 hafta önce haber veriyorlar. O dönemde suyu çok gıdım gıdım kullanmamız gereken bir dönem oluyor.”

Kışın ise su borularının donduğundan ve depoda biriken sudan hane içine su taşıyarak ihtiyaçlarını karşıladıklarından bahsetmiştir. İçme suyunu ise Kazdağları’ndan taşıma suyla karşılamaktadırlar.

Yerleşkelerin karşılaştığı bir diğer mevsimsel problem de kuraklığın yanında hasat dönemlerine yakın görülebilen dolu ve şiddetli sağanak yağışlardır. EKO9, buldukları coğrafya itibariyle yılda bir kere yaz veya kış hasatlarının dolu veya sağanak nedeniyle kullanılamaz hale geldiğinden bahsetmiştir.

4.2.3. Maddi ve Teknik Destek Yetersizlikleri

Maddi ve teknik destek yetersizliği yerleşkelerce bahsedilmemiş; fakat gözlemler sırasında eksiklik ve de uzun dönemde ekolojik alan olarak kendine yeter yer olarak tanımlanması gereken alanlar için sorun olabilecek teknik durumları açıklamak amacıyla ele alınmıştır. Bu alanda alternatif enerji, ekolojik bina tasarımı, atık su yönetimi gibi konulara değinilecektir.

Alternatif enerji. Alternatif enerji kullanımının 10 yerleşkede etkin olduğunu, sadece 3 tanesinde tüm ihtiyacı karşıladığını söylemek gerekmektedir. Yerleşke sakinleriyle yapılan mülakat dışı görüşmelerde maddi yetersizlikler nedeniyle alternatif enerji kullanımı için gerekli atılımların yapılamadığı, olanların da geliştirilmesinin sağlanamadığından bahsedilmiştir. Ekolojik yaşam örneklerine dönüştürülmesi gereken bu alanlar, organik tarımın doğal tekniklere en yakın şekilde yapıldığı alanları da ifade etmektedirler. Temel ekolojik yaşam gerekliliklerinden kabul edilen alternatif enerji kaynaklarının kullanılamaması yerleşkelerin farkında olmadan karşılaştıkları en önemli ekolojik gereklilik kısıtlarından biridir.

Ekolojik bina tasarımı. Yerleşkelere yapılan ziyaretlerde fark edilen en önemli eksikliklerden bir tanesi de ekolojik bina tasarımı eksiklikleridir. Yerleşkelerde EKO5, orman içerisinde kurdukları yerleşkelerinin çevre olumsuz etkisini asgari düzeye çekmek adına yurtlar oluşturmayı tercih etmişlerdir. EKO8, bina tasarımlarını doğanın sunduğu ısı ve ışıktan azami ölçüde

yararlanabilecek şekilde yapmış ve toprağa verilen zararın asgariye indirilmesi için uygun tasarımlar geliştirilerek alanda binaların kazıklar üzerine oturtulması sağlanmıştır. Benzer şekilde EKO9 kurdukları binaların ısı ve ışık alımını azami düzeye çekebilmek ve en etkin hava akışının sağlanabileceği bir bina oluşturabilmek adına profesyonel yardım aldıklarından bahsetmiştir. EKO6, barınma için oluşturdukları yapıyı bölgeden elde ettikleri taş ve çamurlarla yapmışlar, üzerinde oluşturdukları pencerelerde ısı ve ışık alımını azami ölçüde tutmayı hedeflemişlerdir. Fakat bunun dışındaki yerleşkeler teknik bilgi ve teknik bilgiyi sağlayabilecek maddi imkan yetersizliğinden dolayı binaların yapımında ekolojik gereksinimleri göz önünde bulundurmadan yerine getirmişlerdir.

Gri su ayrımı. Yerleşkelerden 5'i gri su ayrımını etkin şekilde yerine getirmekte, 8'i yağmur sularını biriktirmektedir. Bunun dışındaki yerleşkelerde gri su ayrımı ve atık suyun yeniden kullanılması durumu söz konusu değildir. Kişilerin atık suyun yeniden kullanımına yeterli önemi vermemesinin nedeni genelde öneminin anlaşılabilmiş olmasıyla birlikte gerekli altyapıyı kuramamış olan EKO15 için bu durum teknik bilgi yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Yerleşkeler ekolojik ve organik ürün ticaretinden büyük maddi kazanç elde edemediklerine vurgu yaparak, eksik olan altyapı ihtiyaçları için teknik ve işgücü desteğine ihtiyaçları olduğundan bahsetmişlerdir.

5. Sonuç ve Öneriler

Özellikle Türkiye gibi kırsal yaşamın kente çok göç verdiği ülkelerde kırsal bölgelerde yapılan ekolojik girişimlerin kalıcılığının önemi büyüktür. Kalıcılığın sağlanabilmesinin temelinde de yerleşke sakinlerinin sürdürülebilir hayatlar yaşayabilmesi gelmektedir. Sürdürülebilirliğin sağlandığı hayatların olası ekolojik girişimciler, ekolojik yaşam meraklıları, öğrenciler, alternatif yaşam arayışında olan kişilerce öğrenilmesi ve yapılan yanlışların, karşılaşılan zorlukların yerleşke sakinlerince paylaşılması büyük önem arz etmektedir. Çünkü bu sayede; ekolojik yaşama yeni adım atacak kişilere tecrübe paylaşımıyla ön bilgi sağlayarak karşılaşılabilecek olası zorluklara hazırlıklı olmalarının sağlanması etkinliğin ve konforun artırılmasını sağlamak mümkündür. Bu önem doğrultusunda araştırma kapsamında Türkiye'de tutunmayı sağlayabilmiş ekolojik yerleşke sakinlerinin karşılaştıkları zorluklar değerlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır. Fakat, yerleşkelerin öncelikli olarak ekolojik eksikliklerini dile getirmemeleri gözlem neticesinde elde edilen verilerin paylaşılmasını zorunlu kılmıştır.

Yerleşkeler kişi kaynaklı olmayan sorunlarından bahsederken günlük rutinlerde karşılaştıkları sorunlardan bahsetmeyi tercih etmişlerdir. Fakat yerleşkelerde ayrıca alternatif enerji kullanımı, ekolojik bina tasarımı gibi eksiklikler de gözlenmiş ve yapılan görüşmelerde maddi ve teknik destek eksikliğinden kaynaklandığından bahsedilmiştir. Alanyazında işleyişle, günlük

ihtiyaçlarla ve temel üretim faktörleriyle zorluklardan da bahsedilmişken (Bayu vd., 2010; Sarkar, 2015) Türkiye'deki ekolojik alanlarda daha çok sosyal yönlü sorunlardan ve vahşi hayvanların neden olduğu sorunlardan bahsedilmiştir. Yerleşkelerin ekolojik eksiklik ve/veya sıkıntılara değinmemelerinin nedenleri şu şekilde özetlenebilir;

- Teknik eksiklik ve sorunlardan yerleşke dışına bilgi verilmek istenmemesi; ekolojik alanlar genel olarak barışçıl kişilerden oluşmaktadır. Kişilerin ve yerleşkelerin doğası, alanlara yönelik teknik bilgi, beceri ve yeterlilikler olumsuz tecrübelerin yaşanmaması için gizli tutulabilmektedir. Yerleşke sakinlerinin tercihen alanların tüm niteliklerini ayrıntılı olarak paylaşmamaları bir neden olarak karşımıza çıkabilmektedir.
- Ekolojik alan gerekliliklerinin bütünüyle farkında olmama; yerleşke sakinlerinin konudaki eksiklikleri bir ihtimal olarak ekolojik alan tanımlamasında bir standardın olmamasından kaynaklanabilmektedir. Buna göre yerleşkelerin enerji, yiyecek, barınma, su, eğitim vb konularda kendilerine yeter yer olmak isteyip istememeleri tamamen kendi tercihlerine bırakılmış, Türkiye'de ekolojik alan olma niteliği belirli kurallara bağlanmamıştır. Kişileri yaşamlarını devam ettirmek için ekolojik gereklilikleri hayati görmemesi ve bu nedenle eksik olarak nitelendirmemeleri, eksikliğin farkında olunmaması olası nedenlerden bir diğeridir.
- İşleyişin kusursuz yürütülüyor olması; son bir durum olarak da yerleşkelerdeki ekolojik altyapı işleyişinin kusursuz olarak yürütülmesi ve konuyla ilgili herhangi bir eksiğin, sıkıntısının, kusurun olmaması bir neden olarak gösterilebilir.

Yerleşkeler tarafından bahsedilen zorluklar genel olarak kendi kontrollerinde olmayan veya etki edemedikleri durumları ifade etmekte ve doğa koşullarından dolayı olan vahşi hayvan, mevsim şartları gibi durumlar kabul edilebilir zorluklar olarak görülmekte ve genellikle müdahale edilmemektedir. Yerleşkeler tarafından değinilen en önemli ve hayati sorunlar güvenlik sorunlarıdır. Öncelikli olarak gönüllülerden kaynaklanan sorunların çözümünün daha sistemli bir işleyişle çözülebileceği anlaşılmalıdır. Buna göre öncelikli olarak gönüllülük mü yoksa çalışan turist mi olunacağını net şekilde ortaya koyulması ve gelecek olan kişilerin de beklentilerini bu yönde şekillendirmelerine izin verilmesi gerekmektedir. Yapılan tanımlamadaki muallak durumlar, kişilerin zihninde durumun netleşmesini ve doğru kişilerin doğru yerlere doğru amaçlarla yönlendirilmesini engellemektedir. Buna ek olarak; aracı kurumların hem yerleşkelerdeki kişilerin hem de yerleşkelere gidecek olan kişilerin güvenliğinin sağlanabilmesi açısından online sistemler üzerinden yapılan yorumlamaların ötesinde sistem geliştirilmesi hayatidir. Oluşturulacak sistemlerle, olası güvenlik sorunlarını ortadan kaldırabilmek adına her

iki tarafın da gönüllülük öncesi görüşmelerle istek ve beklentilerini birbirlerine ayrıntılı olarak anlatmaları ve hatta birbirlerinden teminatlar istemeleri mümkün hale gelmelidir.

Yerleşkelerin özellikleri birbirlerinden tamamen farklılık göstermektedir. Bazıları direkt görev odaklı olmakla birlikte, bazıları sadece bölgeye olan farklı kültürel etkileşimin artırılması amacıyla dışarıdan gönüllü ağırlamaktadır. Bu noktada doğru gönüllü ve/veya çalışan turistini doğru alanla eşleştirilmelerini sağlamak amacıyla planlamalar ve programlar geliştirilmeli (McGehee ve Andereck, 2008); kişilere bunun tecrübedense bir öğrenme programı olduğu (Raymond ve Hall, 2008) ve yoğun tempoda işlediği anımsatılmalıdır. Eksikleri olan, işleyişte ve/veya hedeflerde teknik veya işgücü desteğine ihtiyaç duyan, diğer bir deyişle gönüllülerin kritik görev üstlenmesi gereken yerleşkelerin net şekilde ortaya koyulması gerekmektedir. Bu noktada vurgulanması gereken yerleşkelerin ve de gönüllülerin daha iyi etkileşime geçebilmeleri için her iki taraf için de konforun mümkün olduğunca sağlanması gerekliliğidir. Buradaki konfor, fiziki konforun ötesinde kişilerin birbirlerinin istek, beklenti ve ihtiyaçlarını azami ölçüde anlamalarını sağlama üzerinden şekillenecektir. Yerleşkelerin ve de gönüllülerin öncelikleri ve ihtiyaçlarını ön plana çıkaracak farklı yerleşkelere ve gönüllülere yönelik sistem içerisinde farklı tiplerin belirlenmesi, bu tiplerin tanımlaması ve de sınıflandırılması gerekmektedir. Bu sayede teknik bilgi ve işgücü eksikliği olan alanlara doğru kişilerin yönlendirilmesiyle yerleşkelerin alternatif enerji, su atık yönetimi, ekolojik bina tasarımı, ormanlaştırma, alternatif organik yaşam teknikleri gibi eksiklerinin giderilmesinin de etkin bir yolu oluşturulacaktır. İstenen nitelikte kişilerin olmaması durumunda yerleşkelerin uzmanlıklarına göre üniversiteler, yerel yönetimler gibi bünyelerinde uzman bulundurabilecek veya uzmanlara yönlendirebilecek kişilerle etkileşime geçmelerini sağlayabilecek ve hatta projeler geliştirilebilmesinin önünü açabilecek yeni bir paydaş sisteminin oluşturulması yararına olacaktır.

Benzer şekilde su, elektrik, internet, yiyecek içecek, barınma gibi konularda dönemsel veya sürekli olarak kısıtı bulunan alanların; paketli ürün ekolojik olmayan hijyen-temizlik ürünü gibi ürünlerin getirilmesini ve kullanılmasını istemeyen alanların sistem içerisinde net şekilde belirlenmesi ve paylaşılması gerekmektedir. Konuyla ilgili uygun bilgilendirmeyle kişilerde bölgelere gitmeden bir farkındalık oluşacak ve ne ile karşılaşacaklarının bilincinde olacaklardır. Yine bu gibi teknik konularda yerleşkelere gelecek kişilerin duyarlılığını arttırmak amacıyla kişilere öncesinde fazla tüketimin etkileri gibi konularda kısa eğitimlerin verilmesi gibi pratik çözümlerin sunulması da mümkündür.

Ekolojik yerleşkelerin niteliğini, yaşam kalitesini ve de buldukları çevredeki canlılıkla ekosistem dengesini bozabilecek girişimler olarak avlanma, santral/ocak yapımı, asfalt yol yapımı gibi girişimler devlet eliyle kontrol altına alınmalı ve ekolojik yerleşke kurulan bölgelere ve de kişilere alanların bozulmayacağına teminatı verilmelidir.

Yerleşkelerle yapılan görüşmeler ve alanda yapılan gözlemler sıkıntılarının çözülemeyecek boyutta olmadığını; sadece plansızlık, kurlsızlık ve de systemsizlik nedeniyle ortaya çıktığını ve bazı durumlarda kişileri yaptıkları işten soğutabilecek boyutlara ulaştığını söylemek mümkündür. Fakat, burada bahsedilen küçük müdahalelerle sistemin değiştirilmesi sağlanabilecektir. Bu sayede hem gönüllüler hem de ev sahibi yerleşkeler için aralarındaki etkileşim sorun olmanın ötesinde karşılıklı fikir, bilgi, beceri ve de kültür alışverişine dönüşebilecek; karşılıklı gelişimin ve de sürdürülebilir işleyişin de temelleri atılmış olacaktır. Benzer şekilde yerel yönetimler, kanun koyucular vb aracılığıyla bölgelerin ekolojik değerlerinin korunması kişilerin emeklerinin heba olmasının yanında ekolojik üretim alanlarının genişletilebilmesi konusunda kişilere de teşvik mahiyetinde olacaktır. Ek olarak etkin bir paydaş sisteminin kurulmasıyla uzmanların da gerektiğinde danışman rollerini üstlenmeleri ve teknik bilgi ve beceri desteği sunmaları yine ekolojik yerleşkelerin sürdürülebilir olmaları için kritik önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Ahmadova, S., Akova, O. (2016). Türkiye’de Organik Ekoturizm Çiftlikleri Üzerine Bir Araştırma. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, 6 (1),14-29
- Akyol, A., Uygun, A.A., (2017). Sürdürülebilir Turizm Uygulamaları Kapsamında Ziyaretçi Tercihleri: Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği Örneği. *Turkish Journal of Forestry*, 18(2), 133-139.
- Bayu, W., Bayissa, M., Manjur, K., Yeshanew, A., Agdo, E., Sime, G., Tolera, A., Belay, T., Meles, K., Aune, J. B., and Ayele, A. A. (2010). *Results of Ecofarm Action Research Activities in Three Project Areas in Ethiopia*. DCG Report No. 59.
- Callanan, M., & Thomas, S. (2005). *Volunteer Tourism: Deconstructing Volunteer Activities Within a Dynamic Environment*. In M. Novelli (Ed.), *Niche Tourism: Contemporary Issues and Trends (183–200)*. New York: Elsevier.

- Ellis, C. F. (2003). Participatory Environmental Research in Tourism: A Global View. *Tourism Recreation Research*, 28(3), 45-55.
- Gray, N. J., and L. M. Campbell. (2007). A Decommodified Experience? Exploring Aesthetic, Economic and Ethical Values for Volunteer Ecotourism in Costa Rica. *Journal of Sustainable Tourism*. 15, 463–482.
- Guttentag, D. A. (2009). The Possible Negative Impacts of Volunteer Tourism. *International Journal of Tourism Research*, (11), 537-551.
- Kalantari F., Mohd Tahir O., Akbari Joni R., Fatemi E. (2017). Opportunities and Challenges in Sustainability of Vertical Farming: A Review. *Journal of Landscape Ecology*, 5-30.
- Kılıç, B., Kurnaz, A. (2010). Alternatif Turizm ve Ürün Çeşitliliği Oluşturmada Ekolojik Çiftlikler: Pastoral Vadi Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-56.
- Matthews A. (2008). *Negotiated Selves: Exploring The Impact of Local-Global Interactions on Young Volunteer Travellers*. In *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism*, Lyon K, Wearing S (eds). CABI Publishing: Cambridge, MA; 101–117.
- McGehee, N. G., & Santos, C. A. (2005). Social Change, Discourse and Volunteer Tourism. *Annals of Tourism Research*. 32(3), 760–779.
- McGehee N, Andereck K. (2008). ‘Pettin’ The Critters’: *Exploring The Complex Relationship Between Volunteers and The Voluntoured in McDowell County, West Virginia, USA, and Tijuana, Mexico*. In *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism*, Lyon K, Wearing S (eds). CABI Publishing: Cambridge, MA; 12–24.
- Raymond E, Hall C. (2008). The Development of Cross-Cultural (Mis)Understanding Through Volunteer Tourism. *Journal of Sustainable Tourism*. 16(5): 530–543.
- Sarkar, A., Majumder, M. (2015). Opportunities and Challenges in Sustainability of Vertical Eco-Farming: A Review. *Journal of Advanced Agricultural Technologies*, 2 (2), 98-105.
- Selvi, M. S., Demirer, D. (2012). Ekolojik Tatil Çiftliklerinin Tatuta Projesi Deneyimine İlişkin Örnek Olay İncelemesi. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23 (2), 187-202.
- Simpson K. (2004). ‘Doing Development’: The Gap Year, Volunteer-Tourists and a Popular Practice of Development. *Journal of International Development*. 16 (5), 681-692.
- Van Engen J. (2000). The Cost of Short-Term Missions; <https://servantsasia.org/wp-content/uploads/2013/12/The-cost-of-short-term-missions.pdf>, [Accessed 15.07.2021]

- Ver Beek K. (2006). The Impact of Short-Term Missions: A Case Study of House Construction in Honduras After Hurricane Mitch. *Missiology: An International Review*. 34(4), 477–496.
- Wearing S. (2001). *Volunteer Tourism: Experiences that Make a Difference*. CABI Publishing: New York
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Young T. 2008. *Mediating Volunteer Tourism Alter-Natives: Guidebook Representations of Travel Experiences In Aboriginal Australia*. In *Journeys of Discovery in Volunteer Tourism*, Lyon K, Wearing S (eds). CABI Publishing: Cambridge, MA; 195–209.